

СЕКЦІЯ 7

Стратегічний облік: науково-теоретичні основи і практична імплементація

Белова Ірина

к.е.н., доцент

Ярцева Іванна

студентка

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ОЛІЙНО-ЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Згідно з Положенням стандартом бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати» [7] «Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати будуть достовірно оцінені».

У національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» термін «витрати» подано в розумінні: «Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучень або розподілення власниками)» [6].

Аналізуючи ці визначення необхідно зазначити, що у НП(С)БО 1 йдеться про «зменшення економічних вигод», тоді як у П(С)БО 16 – про «зменшення активів або збільшення зобов'язань». Відповідно до IFRS [4] витрати – зменшення економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або виснаження активів, або збільшення суми зобов'язань і резервів, що виражається в зменшенні капіталу, не пов'язаного з його розподілом між власниками. Згідно з GAAP [3] витратами є фактичні або передбачувані відтоки грошових коштів чи їх еквівалентів, які виникли або виникнуть в результаті основної діяльності компанії.

Професор Пушкар М. С. зазначає, що «витрати – це сума спожитих на виробництво товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів)» [8, с. 125].

Професор Сопко В. В. розуміє використані у процесі виробництва різні

речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці, як «затрати», а «витрати» – це здійсненні витрати на придбання матеріалів, послуг тощо [9, с. 341].

Професор Нападовська Л. В. вважає, що термін «витрати» згідно з національними стандартами означає використання (відтік) грошових коштів та що під затратами слід розуміти сукупність витрат на виробництво продукції та реалізацію [5, с. 241].

Рівень ефективності управлінського обліку, зокрема витрат, залежить від обґрунтування об'єктів їх обліку. Від того, наскільки реалізовано це визначення, залежить ефективність організації та побудови обліку витрат, і особливо в умовах бюджетування, без впровадження якого неможливо ефективно управляти сучасним підприємством.

В умовах сьогоденного динамічного і конкурентного ринкового середовища забезпечення ефективності господарювання олійно-жирових підприємств можливе, як свідчить світовий і вітчизняний досвід, тільки з провадженням бюджетування як необхідної складової управлінського обліку й аналізу [1, с. 272].

Для забезпечення впровадження бюджетування необхідно здійснити теоретичні та методичні розробки в цьому напрямі, які базуються на визначенні об'єкта обліку, системі документування господарських операцій, розробці нових реєстрів для одержання оперативної інформації з метою контролю фактичного рівня витрат у зіставленні з нормами бюджету.

Отже, бюджетування в системі управлінського обліку є окремим об'єктом, що створює такі нові об'єкти, як «бюджетні центри витрат», «бюджетні витрати» та «бюджетні відхилення». Технологія бюджетування передбачає перелік процедур зі складання відображення обліку виконання та аналізу бюджетів, спочатку на рівні виробничих підрозділів, а потім на рівні підприємства, з метою контролю за їх дотриманням і прийняття необхідних управлінських рішень щодо їх регулювання.

Бюджетування на рівні олійно-жирового підприємства – це на вході бюджети окремих цехів, після чого здійснюється їх виконання, і на виході одержують інформацію про їх виконання, а зв'язковою ланкою бюджетного процесу є контроль.

Отже, процес бюджетування є складовим елементом методики управлінського обліку витрат, виходячи з того, що в його основу покладено необхідність планування та контролю витрат, який може здійснюватися тільки завдяки обліку.

Олійно-жирове виробництво за технологією є передільним (до 8 переділів), результатом кожного є напівфабрикат, який передається на наступний переділ-стадію виробництва. Тому й виникає необхідність контролювати витрати, що формують виробничу собівартість напівфабрикату в прямих витратах на кожному переділі [1, с. 274].

Під бюджетуванням олійно-жирових підприємств, які за технологією є постадійними, передільними виробництвами, слід розуміти складання кошторисів, облік та аналіз за цехами-переділами, що виступають «центрами відповідальності». Тобто це система, яка вимірює та оцінює відповідність досягнутих результатів певного бюджетного цеху-переділу, як «центру відповідальності витрат» [1, с. 274].

Облік виробничих витрат в умовах бюджетування повинен відповідати таким основним вимогам управління олійно-жировими підприємствами: – надати інформацію для контролю за виконанням бюджетів за кожним «центром відповідальності»; – забезпечити детальною інформацією для аналізу «поведінки витрат» за «центрами відповідальності» за «центрами витрат» і «місцями виникнення витрат».

Поєднання з бюджетуванням управлінського обліку й аналізу витрат по вертикалі за «місцями виникнення», «центрами витрат» та «центрами відповідальності», з узагальненням на останньому, створює нові об'єкти обліку, аналізу та контролю, адаптовані відповідно до сучасних вимог управління витратами на олійно-жировому підприємстві [1, с. 275].

Складання бюджетів стає дієвим засобом для стимулювання керівників у здійсненні цілей їх «центрів відповідальності» та, як наслідок, загальних цілей підприємства. Кожен керівник повинен чітко усвідомлювати, що очікується від «центрів відповідальності», за які він відповідає.

Поєднання в системі управлінського обліку бюджетування і нормативного методу обліку як за методом «direct-cost», так і «standart-cost» дає можливість забезпечити оперативне управління формуванням рівня виробничих витрат за їх центрами витрат олійно-жирових підприємств.

На підприємствах олійно-жирової галузі для забезпечення можливостей отримання оперативної, достовірної та якісної інформації щодо витрат і результатів діяльності та підвищення ефективності управлінських рішень, на кожному рівні управління можливе застосування різних методів обліку витрат та калькулювання.

Управління витратами і собівартістю – найважливіший елемент управління підприємством. Основними складовими цього управління є: визначення рівня витрат та ціни продукції, її рентабельності, побудова внутрішньогосподарських відносин, правомірність та доцільність організаційно-технологічних і технічних заходів.

Діюча система обліку витрат на підприємствах олійно-жирової промисловості, надає інформацію про витрати тільки в зведеному вигляді на рівні собівартості кінцевої продукції, визначеної на підставі “котлового обліку” витрат по результатах звітного періоду (місяця, кварталу), а не в розрізі “місць виникнення витрат” (операцій та функцій технологічних переділів), “центрів витрат” (окремі машини, апарати, установки, агрегати) та “центри відповідальності” (цехи переділи), що вже не відповідає вимогам управління

витратами в сучасних ринкових умовах. Система обліку прямих витрат враховує вплив зміни обсягу виробництва на умовах технологічного процесу, а отже, і на собівартість продукції, що уможливорює обґрунтування впливу технологічних чинників на собівартість продукції. Система обліку прямих витрат передбачає формування собівартості за ієрархічними ступенями, коли об'єктами обліку витрат виступають не тільки носії витрат, а й окремі, за рівнем ієрархії технологічні переділи виробництва з деталізацією за “місцями виникнення витрат”, “центрами витрат” та “центрами відповідальності”, що є функцією управлінського обліку [2, с. 57].

Тому головною умовою раціональної побудови обліку витрат є обґрунтоване визначення на кожному олійно-жировому підприємстві об'єктів обліку витрат і об'єктів калькулювання. Від того, наскільки здійснено це визначення, залежить ефективність організації і побудови обліку, аналізу та контролю витрат, а також їх вплив на ефективність їх управління.

Отже, вищенаведене дає нам підставу вважати, що в сучасних умовах управління витратами, необхідно мати інформацію не тільки в цілому по підприємству, але й по інших, більш деталізованих, об'єктах обліку витрат, наприклад, таких, як витрати виробничих підрозділів, що допоможе оцінити ефективність роботи цих окремих підрозділів та їх менеджерів. Необхідно мати можливість проаналізувати об'єкти обліку витрат в різних розрізах і з різним ступенем деталізації або укрупнення. Тут можна провести аналогію із базовим логічним правилом, що відноситься до інформації, яка надається: зацікавленні особи повинні отримати її в потрібний час, в потрібному місці, в потрібній кількості та з доступними витратами.

Список використаних джерел

1. Герасимович, С. Ф. Обліково-аналітичне забезпечення бюджетування витрат виробничих підрозділів олійно-жирових підприємств [Текст] / Світлана Федорівна Герасимович // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 2. – С. 270-276. – ISSN 1993-0259.

2. Михальська, О.Л. Оцінка діючої методики управлінського обліку виробничих витрат на олійно-жирових підприємствах з метою її вдосконалення [Текст] / О.Л. Михальська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2013. – Вип. № 1 (63). – С. 56–59.

3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності [Текст]: монографія / Міністерство фінансів України, Методологічна Рада; Л. Г. Ловінська, В. Г. Швець та ін. – 2007.: ІМАпрес. – 204 с.

4. Міжнародні стандарти фінансової звітності 2004. [Текст] / Перекл. з англ.; за ред. С. Ф. Голова. – Ч. 1. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і

аудиторів України, 2005. – 1304 с.

5. Нападівська, Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці [Текст] : монографія / Л. В. Нападівська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 450 с.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfii.gov.ua>.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfii.gov.ua>.

8. Пушкар, М. С. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація [Текст] : монографія / М. С. Пушкар, М. Г. Чумаченко. – Тернопіль : Карт-бланш, 2011. – 336 с.

9. Сопко, В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу [Текст] : підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2004. – 411 с.

Бруханський Руслан

д.е.н., доцент, завідувач кафедри

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

СПЕКТР ГЕНЕРУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Надмірна багатовекторність, а в окремих випадках і полярність поглядів науковців на проблематику концептуального позиціонування стратегічно орієнтованої системи обліку призводить до неможливості ідентифікації основоположних параметрів побудови концепції стратегічного управлінського обліку внаслідок їх «розмивання», що трансформується у неспроможність розробки ефективних моделей імплементації стратегічного управлінського обліку в практику діяльності вітчизняних підприємств.

Існуючі підходи науковців позиціонують різні аспекти стратегічного управлінського обліку як засобу інформаційного супроводу розробки та реалізації стратегій підприємства і системи інформаційного забезпечення прийняття стратегічних управлінських рішень. Їх можна об'єднати у такі групи:

1) стратегічний управлінський облік є системою: - обліку (Р. П. Підлипна, Ю. В. Підлипний); - управлінського обліку (С. Ф. Голов); - інформаційною (Ю. А. Верига, О. В. Карпенко, Н. В. Хоменко); - збору й обробки стратегічної